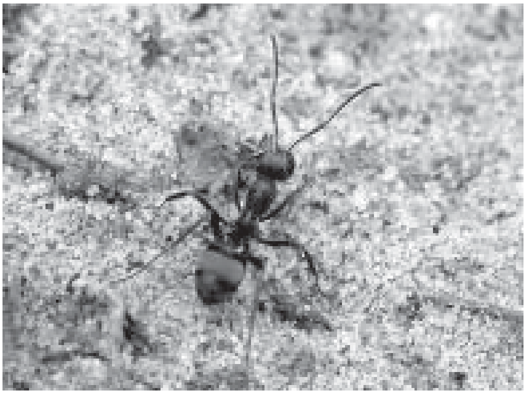

*Figur 1. Gråmyra (**Fomica cinerea**). Foto: Dan Mangsbo.*

och fann gråmyror på flera ställen. Vidare redovisar dom ytterligare några nya lokaler från Uppland (Brämsand i Älvkarleby s:n), Medelpad (Mjällån), Ångermanland (Örsten & Salusand) samt Västerbotten (Pipaböleån, NV Umeå). Deras slutsats efter att ha funderat över det som är känt om spridning av myror m.m. är att gråmyran troligen inte har någon disjunkt utbredning i Sverige. Den disjunkta bilden berodde på kunskapsbrist - för få personer letade efter myran. Myran finns på ganska många lämpliga lokaler i Norrland och långt ifrån alla förekomster torde vara upptäckta. Dessutom har genetiska data som tagits fram för dessa gråmyrepopulationer inte lyckats peka mot att de skulle vara så historiskt isolerade som relikthypotesen förutsäger (Lindström & Berglind 1995, Goropashnaya m.fl. 2001). Hypotesen om att gråmyran är en utpräglad värmetidsrelikt tycks sålunda vara falsifierad. En av de författare som skrivit om relikthypotesen, Sven-Åke Berglind, håller väsentligen med om denna slutsats, både på grundval av de data som Bergsten och Falck presenterar och eftersom han också har hittat myran på fler platser än de som var kända i mitten på 1990-talet. Men även om relikthypotesen inte stämmer så förekommer myran ändå väldigt fläckvis i landet, endast på platser med öppna sandpartier - en biotop som kraftigt minskar. Sven-Åke har under omfattande inventeringar dessutom konstaterat att myran saknas på många till synes lämpliga lokaler. Trots detta kan den, enligt Sven-Åke, ändå finnas kvar lokalt på ganska beskogade sandpartier, antagligen eftersom den i stor utsträckning kan generera sitt eget habitat. Genom den kraftiga omrörning myrorna skapar i marken runt bona så har skogen svårt att etablera sig och en population verkar kunna hålla sig vid liv på dessa små öppna sandytor åtminstone ett tag. Även om inte gråmyran kan räknas som en klassisk värmetidsrelikt så tycks åtminstone sandödlan fortfarande kvalificera sig som det. Och i dess områden finns en rad mer eller mindre okända insekter kvar att hitta (jfr Berglind 2003) - nya kandidater till att vara relikter, kan hända?

Referenser

Berglind, S-Å. 2003. Area-sensitivity of the sand lizard and spider wasps in sandy pine heath forests – umbrella species for early successional biodiversity conservation? – Ecol. Bull. 51: in press.

Bergsten, J. & Falck, J. 2003. Myror från norrländska sandområden med en vetenskapsfilosofisk belysning av gråmyrans status som värmetidsrelikt. – Natur i Norr 22: 1-19.

Goropashnaya, A.V., Seppä, P. & Pamilo, P. 2001. Social and genetic characteristics of geographically isolated populations in the ant *Formica cinerea*. – Molecular Ecology 10: 2807-2818.

Lindström, K. & Berglind, S-Å. 1995. Genetisk variation mellan populationer och inom bon hos gråmyran (*Formica cinerea*) i Mellansverige och Finland. – Ent. Tidskr. 116: 161-168.

Tjeder, B. 1953. Såpört och gråa myror. – Dalarnas hembygdsbok 1953: 61-67.

Mats Jonsell
